

Research Paper

Predicting the Resilience of the Elderly in Tehran, Iran, Based on Their Religious Orientation, Mental Toughness, Physical Health, and Sleep Disorders

Parnian Emdadi¹, *Marzieh Pashmdarfard², Mehdi Manouchehri¹, Kowsar Shokri², Mehdi Rezaei³

1. Department of Psychology, Faculty of Medicine, Tehran Medical Science, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Department of Occupational Therapy, School of Rehabilitation, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
3. Department of Physiotherapy, School of Rehabilitation Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Citation Emdadi P, Pashmdarfard M, Manouchehri M, Shokri K, Rezaei M. [Predicting the Resilience of the Elderly in Tehran, Iran, Based on Their Religious Orientation, Mental Toughness, Physical Health, and Sleep Disorders (Persian)]. *Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*. 2024; 12(6):1114-1125. <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.3210>

<https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.3210>

ABSTRACT

Background and Aims With the increase in the aged population, the physical and mental health of the elderly have become more important. Since resilience is an important concept in the mental health of the elderly, this study aims to predict the resilience of the elderly in Tehran, Iran, based on their religious orientation, mental toughness, physical health, and sleep disorders.

Methods This is a descriptive-correlational study with a cross-sectional design. Participants were 256 elderly people aged >60 years (Mean age: 66.42±4.37 years) selected by a simple random sampling method from those living in Kahrizak Nursing Home in Tehran, Iran. They completed the Connor-Davidson resilience scale, Clough et al.'s mental toughness questionnaire-48 items, physical health questionnaire, and Lynch's sleep disturbance questionnaire to measure resilience, religious orientation, mental toughness, physical health, and sleep disorders. Finally, the collected data were analyzed using structural equation modeling in AMOS and SPSS software, version 23.

Results Religious orientation ($t=4.32$, $r=0.24$, $P<0.001$), mental toughness ($t=6.87$, $r=0.68$, $P<0.001$), physical health ($t=5.12$, $r=0.57$, $P<0.001$) and sleep disorders ($t=-5.18$, $r=-0.52$, $P<0.001$) could significantly predict the resilience of the elderly in Tehran.

Conclusion The resilience of the elderly in Tehran has a positive and significant relationship with their religious orientation, mental toughness, physical health, and sleep disorders. These components can predict the resilience of the elderly. Therefore, by controlling these components, the resilience of the elderly can be improved.

Keywords Resilience, Elderly, Religious orientation, Mental toughness, Physical health, Sleep disorders

Received: 13 Aug 2023

Accepted: 27 Sep 2023

Available Online: 21 Jan 2024

* Corresponding Author:

Marzieh Pashmdarfard, Assistant Professor.

Address: Department of Occupational Therapy, Physiotherapy Research Center, School of Rehabilitation, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Tel: +98 (21) 77561723

E-Mail: mpashmdarfard@sbmu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Due to the increase in the aged population in the world and Iran, the elderly need to have resilience more than before to be able to tolerate physical and environmental changes or adapt themselves to these changes.

Resilience refers to the ideas that give people the emotional strength to cope with trauma, adversity, and hardship. When people get older, their physical ability and capabilities decrease. In case of a lack of resilience, they will have fewer problem-solving skills and will be at higher risk of injuries. With the increase of age, religious orientation becomes more evident, which can be effective in the resilience of the elderly. Another important factor in old age is mental toughness, which is related to resilience. One of the most common problems of the elderly is sleep disorders, including problems in the quality, time, and amount of sleep, which can lead to distress and dysfunction and affect the resilience of the elderly. Considering the importance of these factors in predicting the resilience of the elderly, this study aims to investigate the resilience of the elderly in Tehran, Iran, based on religious orientation, mental toughness, physical health, and sleep disorders.

Materials and Methods

This is a descriptive-correlational study. Participants were 256 elderly people living in Kahrizak Nursing Home were randomly selected and completed the Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC), mental toughness questionnaire-48 (MTQ48), physical health questionnaire (PHQ), and Lynch's Sleep disturbance questionnaire for assessing resilience, mental toughness, physical health, and sleep disorders, respectively. Finally, the collected data were analyzed using structural equation modeling in AMOS and SPSS software, version 23.

Results

In this study, 256 elderly people over 60 (mean age: 66.42 ± 4.37 years) participated. The results showed the good fit of the study model with $GFI=0.91$. Regression coefficients were used to check the predictive power of the variables. The effect of religious orientation ($r=0.24$), mental toughness ($r=0.68$), and physical health ($r=0.57$) on resilience showed a positive relationship between religious orientation and resilience, between mental toughness and resilience, and between physical health and resilience. These relationships were significant ($P<0.001$).

Sleep disorders had an inverse and significant relationship with resilience ($r=-0.52, P<0.001$).

Conclusion

Religious orientation, mental toughness, and physical health have a positive and significant relationship with resilience in the elderly, and sleep disorders have a negative and significant relationship with their resilience. Therefore, it can be concluded that higher religious orientation, mental toughness and physical health, and lower sleep disorders in the elderly can lead to better coping with the challenges and adversities in life or better resilience.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study has ethical approval from the Research Ethics Committee of [Islamic Azad University, Tehran Medical Branch](#) (Code: IR.IAU.TMU.REC.1401.339)

Funding

This study was extracted from the master's thesis of Parnian Emdadi in Rehabilitation Counseling, approved by [Islamic Azad University, Tehran Medical Branch](#). This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors' contributions

The authors contributed equally to preparing this article.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors would like to thank the personnel of Kahrizak Center and all the elderly who participated in this study for their cooperation.

This Page Intentionally Left Blank

مقاله پژوهشی

پیش‌بینی تاب‌آوری سالمندان شهر تهران براساس جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب

پرنیان امدادی^۱، *مرضیه پشمدارفرد^۲، مهدی منوچهری^۱، کوثر شگری^۲، مهدی رضایی^۳

۱. گروه روانشناسی، دانشکده پزشکی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. گروه کاردرمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
۳. گروه فیزیوتراپی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Emdadi P, Pashmdarfard M, Manouchehri M, Shokri K, Rezaei M. [Predicting the Resilience of the Elderly in Tehran, Iran, Based on Their Religious Orientation, Mental Toughness, Physical Health, and Sleep Disorders (Persian)]. *Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*. 2024; 12(6):1114-1125. <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.3210>

doi <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.3210>

چکیده

مقدمه و اهداف باتوجهبه افزایش جمعیت سالمندان، در جوامع امروزی، سلامتی به‌ویژه سلامت روان در سالمندان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. از آنجایی که تاب‌آوری به‌عنوان یک مفهوم مهم در سلامت روان سالمندان از اهمیت بالایی برخوردار است، هدف این تحقیق پیش‌بینی تاب‌آوری سالمندان شهر تهران براساس جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب بود.

مواد و روش‌ها تحقیق پیش‌رو یک مطالعه توصیفی مقطعی از نوع همبستگی بود. حجم نمونه براساس شیوه کوکران برابر با ۲۵۶ نفر در نظر گرفته شد. در این مطالعه با مراجعه به مرکز نگهداری سالمندان کهریزک نمونه‌ها به شیوه تصادفی ساده انتخاب شدند. ۲۵۶ سالمند بالای ۶۰ سال و مقیم در مرکز کهریزک با میانگین و انحراف معیار سنی $66/42 \pm 4/37$ به‌صورت داوطلبانه پرسش‌نامه‌های کونور و دیویدسون، آلپورت، کلاف، اسکات و پرسش‌نامه لینچ را به‌ترتیب به‌منظور بررسی تاب‌آوری، جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب تکمیل کردند. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده به‌منظور بررسی با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و AMOS نسخه ۲۳ و روش معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها نتایج این مطالعه نشان داد جهت‌گیری مذهبی ($t=4/32, r=0/24, P<0/001$)، استحکام روانی ($t=6/17, r=0/68, P<0/001$)، سلامت فیزیکی ($t=5/12, r=0/57, P<0/001$) و نهایتاً اختلال خواب ($t=5/18, r=0/52, P<0/001$) می‌توانند تاب‌آوری سالمندان شهر تهران را پیش‌بینی کنند.

نتیجه‌گیری نتایج این مطالعه نشان داد تاب‌آوری سالمندان شهر تهران با جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و نهایتاً اختلال خواب ارتباط مثبت و معناداری دارند و مؤلفه‌های مذکور می‌توانند تاب‌آوری سالمندان شهر تهران را پیش‌بینی کنند. بنابراین با کنترل این شاخص‌ها می‌توان سطح تاب‌آوری سالمندان را بهبود بخشید.

کلیدواژه‌ها تاب‌آوری، سالمندان، جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب

تاریخ دریافت: ۲۲ مرداد ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۵ مهر ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۱۰ بهمن ۱۴۰۲

* نویسنده مسئول:

دکتر مرضیه پشمدارفرد

نشانی: تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده علوم توانبخشی، گروه کاردرمانی.

تلفن: ۷۷۵۶۱۷۲۳ (۲۱) ۹۸+

رایانامه: mpashmdarfard@sbmu.ac.ir

مقدمه

جهت‌گیری مذهبی به‌عنوان نگرش افراد به سمت مذهب یا فعالیت‌های مذهبی تعریف شده است [۷]. هر فرد براساس تجارب و مفاهیم انتقال داده‌شده از سوی اطرافیان و محیط بیرونی، سطحی از گرایش‌های مذهبی را در خود ایجاد می‌کند که می‌تواند بر جنبه‌های مختلف فکری و روانی افراد مؤثر باشد [۸]. در این زمینه برخی جهت‌گیری‌های مذهبی نامنطبق با ارزش‌های اجتماعی سبب می‌شود افراد آسیب‌های متفاوتی را به جامعه و خود وارد کنند [۹]. از سویی دیگر جهت‌گیری مذهبی در بسیاری از افراد نیز سبب می‌شود رفتارهای مناسب و منطبق با ارزش‌های اجتماعی را از خود نشان دهند که در این صورت احتمال موفقیت در جامعه موردبررسی را تقویت می‌کند [۱۰].

یکی دیگر از متغیرهای مهم در حیطه سالمندان استحکام روانی است. مفهوم استحکام روانی در ادبیات مرتبط با سالمندان مفهوم جدیدی نیست و متون کاربردی مدت‌ها پیش، این مفهوم را موردبحث و توسعه قرار داده‌اند [۱۱]. مفهوم استحکام روانی با عملکرد موفق افراد رابطه بالقوه دارد [۱۲]. شواهد علمی به درک بیشتر استحکام روانی در دهه گذشته منجر شده است و این موضوع درخصوص سالمندان نیز صدق می‌کند [۱۳] و می‌تواند به‌عنوان راهکاری برای بررسی تاب‌آوری این گروه مطرح باشد.

در همین زمینه گاهی در کنار مباحث روانی، سلامت فیزیکی افراد نیز در ارتباط با تاب‌آوری مطرح می‌شود. سلامت جسمانی به‌عنوان وضعیت بدن تعریف می‌شود که همه‌چیز از عدم وجود بیماری گرفته تا سطح تناسب اندام را در نظر می‌گیرد. سلامت جسمانی برای بهزیستی یک امر حیاتی است [۱۴] و می‌تواند تحت تأثیر سبک زندگی، رژیم غذایی، سطح فعالیت بدنی و برخی عادات (مثل سیگار کشیدن) باشد. این موضوع در سالمندان بیشتر خود را نمایان می‌کند. به‌صورتی‌که این افراد باتوجه‌به افزایش سن و تأثیرات پیری بر جسم معمولاً دچار مشکلات متعددی می‌شوند که می‌تواند بر سلامت فیزیکی آن‌ها تأثیرگذار باشد و متعاقباً بر تاب‌آوری سالمندان در مواجهه با مشکلات تأثیرگذار باشد.

یکی دیگر از فاکتورهای مهم در ارتباط با تاب‌آوری سالمندان، اختلال خواب در سالمندان است [۱۵]. اختلالات خواب (یا اختلالات خواب و بیداری) شامل مشکلاتی در کیفیت، زمان و میزان خواب است که به پریشانی در طول روز و اختلال در عملکرد منجر می‌شود. اختلالات خواب و بیداری اغلب همراه با شرایط پزشکی یا سایر شرایط سلامت روان مانند افسردگی، اضطراب یا اختلالات شناختی رخ می‌دهد [۱۶]. این موضوع در سالمندان نیز شدت بیشتری می‌گیرد و می‌تواند بر تمامی جنبه‌های زندگی این افراد تأثیرگذار باشد [۱۵].

در این میان باتوجه‌به حرکت جامعه به سمت سالمند شدن و اهمیت بررسی مسائل و مشکلات این گروه سنی و شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار در پیش‌بینی تاب‌آوری سالمندان شهر تهران،

زندگی بشر امروز با چالش‌های جدی درزمینه فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی روبه‌رو شده است. به‌صورتی‌که این مشکلات در حیطه‌های مختلف روانی و جسمی افراد و رفتارهای شخصیتی آن‌ها به‌ویژه سالمندان نمود پیدا کرده است [۱]. انسان امروزی بیش از هر زمان دیگری به مفهوم تاب‌آوری نیاز دارد تا بتواند در مقابل این حجم بالای تغییرات و تأثیرات درونی و محیطی مقاومت کند و یا خود را با تغییرات تطابق دهد [۲]. یکی از شاخص‌های مهم در این زمینه درارتباط با تاب‌آوری است [۳].

تاب‌آوری به ایده‌هایی مربوط می‌شود که به افراد قدرت عاطفی می‌دهد تا با آسیب‌ها، ناملازمات و سختی‌ها کنار بیایند و با آن‌ها سازگار شوند [۱]. افراد تاب‌آور از منابع، توانمندی‌ها و مهارت‌های خود برای غلبه بر چالش‌ها و شکست‌ها استفاده می‌کنند [۴]. برخی افراد تاب‌آوری را با سرسختی ذهنی برابر می‌دانند، اما تاب‌آوری نشان دادن تحمل درد و رنج عاطفی است [۵].

این موضوع در میان سالمندان که روزبه‌روز بر جمعیتشان افزوده می‌شود خود را بیشتر نشان می‌دهد. جمعیت جهان به‌سرعت رو به سالمندی پیش می‌رود. هنگامی که جمعیت جهان در سال ۲۰۱۲ به ۷ میلیارد رسید، ۵۶۲ میلیون نفر (یا ۸ درصد) در سن ۶۵ سال و بالاتر بودند. در سال ۲۰۱۵، جمعیت سالمندان به میزان ۵۵ میلیون نفر افزایش یافت و نسبت جمعیت سالمند به ۸/۵ درصد از جمعیت کل رسید و در سال‌های اخیر و با رشد شتابان جمعیت سالمندان در آسیا و آمریکای لاتین، در طی ۱۰ سال آینده شاهد افزایش حدود ۲۳۶ میلیون نفری افراد ۶۵ ساله و بالاتر در سراسر جهان خواهیم بود. در ایران، در حال حاضر کمتر از ۱۰ درصد جمعیت را سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر تشکیل می‌دهد، اما انتظار می‌رود این نسبت، به‌ویژه از سال ۲۰۳۰ به بعد با سرعت چشمگیری افزایش یابد و در سال ۲۰۵۰ به حدود یک‌سوم جمعیت ایران برسد [۴]. درواقع سالمندان با ورود به سنین بالاتر معمولاً مهارت‌ها و توانمندی‌های جسمی کمتری نسبت به گذشته خواهند داشت. ازسویی برخی از مسائل در این بازه سنی باتوجه‌به حاشیه‌های مرتبط با زندگی فرزندان نمود بیشتری خواهد داشت [۴] که این موضوع در کنار ضعف جسمی و گاه طرد شدن از جامعه کاری سبب می‌شود تا سالمندان با مشکلات متعددی روبه‌رو شوند و در صورت نبود سطحی از تاب‌آوری در این گروه، ممکن است توانایی حل مسئله و برخورد و تعامل با مشکلات موجود را به‌خوبی نداشته باشند و این درنهایت خود به آسیب‌های جدید دیگری منجر شود [۲]. در ارتباط با موارد مرتبط با تاب‌آوری سالمندان یکی از مواردی که در حوزه سالمندان مورد بررسی قرار می‌گیرد در قالب جهت‌گیری‌های مذهبی و تأثیر آن بر سایر شاخص‌های مرتبط با ویژگی‌های فردی و اجتماعی این گروه از افراد است [۶].

استحکام روانی

استحکام روانی با استفاده از پرسش‌نامه استحکام روانی ۴۸ سؤالی کلاف^۲ سنجیده شد. این پرسش‌نامه از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده می‌کند که امتیازها از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم است. پایایی این پرسش‌نامه توسط ضمیمه نژاد با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای جامعه ایرانی ۰/۷۵ گزارش شده است [۱۹].

سلامت فیزیکی

سلامت فیزیکی با استفاده از پرسش‌نامه سلامت جسمی اسکات^۳ با ۱۴ سؤال سنجیده شد. این پرسش‌نامه نیز از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده می‌کند که امتیازها براساس گزینه‌های کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم در نظر گرفته شده‌اند. ضریب آلفای کرونباخ برای نسخه فارسی این پرسش‌نامه توسط عباسی و همکاران از ۰/۶۱ تا ۰/۸۱ گزارش شده است [۲۰].

اختلال خواب

اختلال خواب با استفاده از پرسش‌نامه اختلالات خواب لینچ با ۱۷ سؤال سنجیده شد. این پرسش‌نامه نیز از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده می‌کند که امتیازهای براساس گزینه‌های کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم در نظر گرفته شده است. روایی این پرسش‌نامه توسط محمدی و همکاران بررسی و تأیید شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسش‌نامه در جامعه ایرانی ۰/۸۲ به دست آمده است [۲۱].

در این مطالعه به منظور بررسی برازش مدل از شاخص‌های ریشه میانگین مربعات خطای برآورد^۴، شاخص نیکویی برازش^۵، شاخص برازش تطبیقی^۶، شاخص منفی بنتلر-بونت^۷ در قالب مدلیابی معادلات ساختاری و روش تحلیل مسیر استفاده شد. بعد از بررسی و تأیید برازش مدل به منظور بررسی روابط نیز از نرم‌افزار AMOS و به منظور ارائه گزارشات توصیفی از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ استفاده شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۲۵۶ سالمند بالای ۶۰ سال و مقیم در مرکز کهریزک با میانگین و انحراف معیار سنی $66/42 \pm 4/37$ در مطالعه شرکت کردند. شرکت کنندگان در این مطالعه را ۱۲۵ سالمند زن (۴۹ درصد) و ۱۳۱ سالمند مرد (۵۱ درصد) تشکیل می‌دادند. تمام شرکت کنندگان در مطالعه از سواد خواندن و نوشتن جهت تکمیل پرسش‌نامه‌ها برخوردار بودند.

2. Mental Toughness Questionnaire-48 (MTQ-48)
3. Questionnaire Health Physical (PHQ)
4. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
5. Goodness of fit index (GFI)
6. Comparative Fit Index (CFI)
7. Non-Normed Fit Index (NNFI)

هدف اصلی این مطالعه بررسی پیش‌بینی تاب‌آوری سالمندان شهر تهران براساس جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب بود.

مواد و روش‌ها

روش مورد استفاده در این تحقیق توصیفی است و از آنجاکه به جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و توصیف وضعیت موجود پرداخته است، از نوع پیمایشی و از طرفی با توجه به اهداف تحقیق که به سنجش رابطه بین متغیرها پرداخته است از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه سالمندان مستقر در سرای سالمندان کهریزک بود. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده و حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران برابر با ۲۵۶ نفر به دست آمد. در این تحقیق با مراجعه به مرکز نگهداری سالمندان کهریزک به صورت تصادفی اقدام به جمع‌آوری داده‌ها شد. مشارکت‌کنندگان به صورت داوطلبانه پرسش‌نامه‌های کونور و دیویدسون^۱، آلپورت، کلاف، اسکات، کلووی و دسماری و پرسش‌نامه لینچ و همکاران را به ترتیب به منظور بررسی تاب‌آوری، جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب تکمیل کردند. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده به منظور بررسی با استفاده از نرم‌افزار AMOS و روش معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

ابزارهای مطالعه

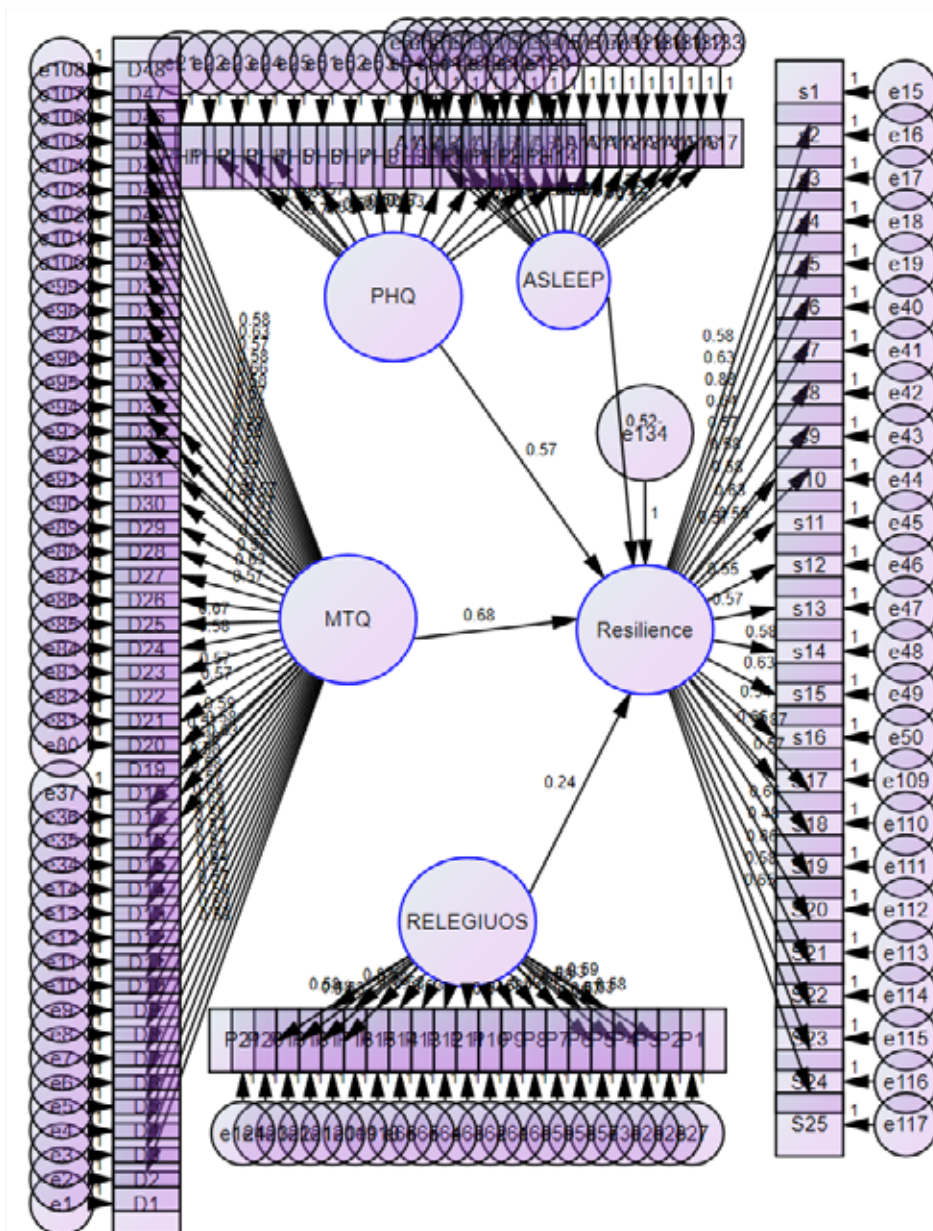
تاب‌آوری

متغیر تاب‌آوری با استفاده از پرسش‌نامه تاب‌آوری کونور و دیویدسون^۱ که شامل ۲۵ سؤال است، سنجیده شد. این پرسش‌نامه از مقیاس لیکرتی استفاده می‌کند که امتیازها از صفر (کاملاً نادرست) تا ۵ (همیشه درست) هستند. ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسش‌نامه در جامعه ایرانی توسط سامانی و همکاران ۰/۸۷ گزارش شده است [۱۷].

جهت‌گیری مذهبی

جهت‌گیری مذهبی با استفاده از پرسش‌نامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت که شامل ۲۱ سؤال است، سنجیده شد. این پرسش‌نامه از طیف لیکرت ۴ درجه‌ای استفاده می‌کند که امتیازها برحسب گزینه‌های کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم در نظر گرفته شده‌اند. این پرسش‌نامه توسط منصورنژاد و همکاران به زبان فارسی ترجمه و هنجاریابی شده است و همسانی درونی آن با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱ و پایایی آزمون بازآزمون آن ۰/۷۴ گزارش شده است [۱۸].

1. The Connor Davidson + Brief Resilience Scales (CD-RISC)

تصویر ۱. مدل معادلات ساختاری

طب توانبخشی

به منظور بررسی میزان اثرگذاری مؤلفه‌ها بر یکدیگر از ضرایب رگرسیونی استفاده شد.

تأثیر مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی بر مؤلفه تاب‌آوری با ضریب رگرسیونی (r=۰/۲۴)، استحکام روانی بر مؤلفه تاب‌آوری با ضریب رگرسیونی (r=۰/۶۸) و سلامت فیزیکی بر مؤلفه تاب‌آوری با ضریب رگرسیونی (r=۰/۵۷) نشان داد یک ارتباط و تأثیر مثبت میان جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری، استحکام روانی و تاب‌آوری و سلامت فیزیکی و تاب‌آوری وجود دارد. اگرچه تأثیر مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی بر مؤلفه تاب‌آوری ضعیف به دست آمد، اما ارتباط بین تمام این مؤلفه‌ها با تاب‌آوری مثبت و معنادار بود (P<۰/۰۰۱). در این میان تأثیر مؤلفه اختلال خواب بر مؤلفه

به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای تحقیق از مدلیابی معادلات ساختاری استفاده شد. شکل و نتایج بررسی برازش و همچنین بار عاملی روابط بین متغیرها در تصویر شماره ۱ گزارش شده است.

در مطالعه حاضر نتایج نشان داد کلیه شاخص‌های موردبررسی (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد، شاخص نیکویی برازش، شاخص برازش تطبیقی، شاخص منفی بنتلر-بونت) به‌منظور ارزیابی برازش مدل عاملی تأییدی مورد پذیرش قرار گرفته‌اند. باتوجه‌به این مطلب می‌توان گفت برازش این مدل با $GFI=۰/۹۱$ تأیید شده است (جدول شماره ۱).

جدول ۱. شاخص‌های برازش مدل معادله ساختاری

شاخص	مقدار کسب‌شده	وضعیت
کای مربع بهنجار شده/کای اسکوتر	۲/۳۴	قبول
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰/۰۶۳	قبول
شاخص نیکویی برازش	۰/۹۱	قبول

طب توانبخش

جدول ۲. ضرائب رگرسیونی مؤلفه‌های تحقیق (آزمون فرضیات)

تأثیر مؤلفه	بر مؤلفه	ضریب رگرسیونی	سطح معناداری	نتیجه
جهت‌گیری مذهبی	تاب‌آوری	۰/۲۴	۰/۰۰۰	تأیید
استحکام روانی	تاب‌آوری	۰/۶۸	۰/۰۰۰	تأیید
سلامت فیزیکی	تاب‌آوری	۰/۵۷	۰/۰۰۰	تأیید
اختلال خواب	تاب‌آوری	-۰/۵۲	۰/۰۰۰	تأیید

طب توانبخش

تاب‌آوری با ضریب رگرسیونی ($r=0/52$) نشان داد وجود یک ارتباط معکوس و البته معنادار میان اختلال خواب و تاب‌آوری وجود دارد ($P<0/001$) (جدول شماره ۲).

بحث

این مطالعه باهدف پیش‌بینی تاب‌آوری سالمندان شهر تهران براساس جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب انجام شده بود و نتایج نشان داد عوامل مختلفی می‌توانند بر تاب‌آوری سالمندان تأثیرگذار باشند و ارتباط مستقیمی با سطح تاب‌آوری آن‌ها داشته باشند. در این مطالعه تأثیر مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی و سلامت فیزیکی بر مؤلفه تاب‌آوری نشان داد یک ارتباط و تأثیر مثبت میان مؤلفه‌های مذکور و تاب‌آوری وجود دارد و در این میان اگرچه تأثیر مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی بر مؤلفه تاب‌آوری ضعیف بود، اما ارتباط بین تمام این مؤلفه‌ها با تاب‌آوری مثبت و معنادار به دست آمد. در این میان تأثیر مؤلفه اختلال خواب بر مؤلفه تاب‌آوری نیز نشان داد وجود یک ارتباط معکوس و البته معنادار میان اختلال خواب و تاب‌آوری وجود دارد.

یکی از مهم‌ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده تاب‌آوری در سالمندان شهر تهران که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، جهت‌گیری مذهبی بود. نتایج تحقیقات نشان می‌دهند افرادی که دارای فعالیت مذهبی مداوم هستند، دارای تاب‌آوری بالاتری در مقابل استرس‌ها و مشکلات روزمره خود نسبت به افرادی که فعالیت مذهبی کمتری دارند، هستند [۲۲، ۲۳]. این بدین معناست که جهت‌گیری مذهبی می‌تواند یک عامل مهم برای تقویت تاب‌آوری سالمندان باشد [۲۲]. در یک مطالعه مروری که توسط کوئلو جونیور و همکاران

انجام شده بود نتایج نشان داد سالمندانی که به دین و عبادت خود تعلق بیشتری داشتند و به فعالیت‌های مرتبط با دین بیشتر مشغول بودند، دارای تاب‌آوری بیشتری نسبت به سالمندانی بودند که به‌صورت مداوم درگیری مذهبی نداشتند [۲۴].

استحکام روانی نیز به‌عنوان یک متغیر مهم پیش‌بینی‌کننده دیگر در تاب‌آوری سالمندان شهر تهران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد سالمندانی که دارای استحکام روانی بالاتری هستند، توانایی بهتری برای مقابله با استرس‌ها و رویدادهای منفی دارند و از تاب‌آوری بهتری برخوردار هستند. در مطالعه‌ای مشابه که توسط محمدی و همکاران به بررسی پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی براساس نارسایی‌های شناختی و عاطفه منفی با نقش میانجی‌گر خودکارآمدی مقابله‌ای و حمایت اجتماعی در سالمندان پرداخته شده بود، نتایج مشابهی درباره ارتباط استحکام روانی و تاب‌آوری سالمندان گزارش شد. براساس نتایج مطالعات آن‌ها نیز سالمندانی که استحکام روانی بالاتری داشتند، قدرت بیشتری در مقابله با رویدادهای تنش‌زا و اختلالات روانی داشتند و از تاب‌آوری بیشتری برخوردار بودند [۲۵].

سلامت فیزیکی نیز به‌عنوان یک عامل مؤثر در تاب‌آوری سالمندان گزارش شده است. تحقیقات نشان می‌دهند افرادی که دارای سلامت فیزیکی بهتری هستند، قادر به مقابله بهتر با فشارهای روزمره هستند و از تاب‌آوری بیشتری برخوردارند. یک تحقیق در سال ۲۰۱۹ توسط گیزل و همکاران نتایجی مشابه را گزارش کرده است. این تحقیق نشان داده است سالمندانی که سطح سلامت فیزیکی بالاتری داشتند، توانایی بهتری در مقابله با استرس‌های روزمره و بیماری‌های فیزیکی داشتند و از تاب‌آوری بیشتری برخوردار بودند [۲۶].

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این مقاله مصوب دانشکده روانشناسی دانشگاه علوم پزشکی آزاد تهران با کد اخلاق IR.IAU.TMU.REC.1401.339 است.

حامی مالی

این مقاله حاصل پایان نامه دانشجویی مقطع کارشناسی ارشد پرینان امدادی در رشته مشاوره توانبخشی در دانشگاه علوم پزشکی آزاد تهران است و هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت یکسان داشتند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله مراتب قدردانی خود را از پرسنل مرکز کهریزک و تمامی سالمندانی که در این مطالعه شرکت داشتند اعلام می‌دارند.

در بین عوامل مثبت، اختلال خواب می‌تواند به‌عنوان یک عامل منفی، تأثیرگذاری منفی بر تاب‌آوری سالمندان داشته باشد. خواب کافی و کیفیت خوب آن برای حفظ سلامت روانی و فیزیکی اهمیت دارد. تحقیقات نشان می‌دهند افرادی که با اختلالات خواب مواجه هستند، دارای تاب‌آوری کمتری نسبت به افرادی که خواب سالمی دارند، هستند. کاساگرانده و همکاران در یک مطالعه مروری نتایجی مشابه را درباره ارتباط اختلال خواب و تاب‌آوری سالمندان گزارش کرده‌اند. در این تحقیق، افرادی که با اختلالات خواب روبه‌رو بودند، دارای تاب‌آوری کمتری در مقابل استرس و رویدادهای منفی بودند و در مقابله با مشکلات روزمره مشکلات بیشتری داشتند [۲۷].

باتوجه به نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه دیگر، می‌توان نتیجه گرفت جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و اختلال خواب از جمله عواملی هستند که به‌طور معناداری با تاب‌آوری سالمندان در ارتباط هستند. این نتایج نشان می‌دهند برای افزایش تاب‌آوری سالمندان و ارتقای کیفیت زندگی آنان، لازم است به جوانب مختلف از جمله جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی، سلامت فیزیکی و خواب سالم آنان توجه شود. بنابراین توسعه برنامه‌ها و سیاست‌های سلامتی برای سالمندان می‌تواند شامل اقداماتی مانند ایجاد فرصت‌ها و تسهیلاتی برای شرکت در فعالیت‌های مذهبی، ارائه خدمات روان‌شناختی و روان‌پزشکی به‌منظور تقویت استحکام روانی، ترویج سلامت فیزیکی و فعالیت‌های ورزشی و ارائه راهنمایی‌ها و روش‌های بهبود خواب سالم باشد.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داده است تاب‌آوری می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار گیرد. در این مطالعه جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی و سلامت فیزیکی به‌عنوان عوامل مؤثر مثبت و همچنین اختلال خواب به‌عنوان عامل مؤثر منفی شناخته شد. هرچه قدر یک سالمند از جهت‌گیری مذهبی، استحکام روانی و سلامت فیزیکی بهتر و اختلال خواب کمتری برخوردار باشد، در مواجهه با چالش‌ها و ناملایمات زندگی عملکرد بهتر و یا به‌عبارت‌دیگر از تاب‌آوری بهتری برخوردار خواهد بود.

یکی از محدودیت‌های این تحقیق در قالب توزیع پرسش‌نامه بود که این ابزار به‌صورت ذاتی دارای محدودیت‌هایی است. در همین زمینه کمبود تحقیقات اجرایی شده در خصوص رابطه بین متغیرهای تحقیق، به‌خصوص در سازمان موردبررسی و همچنین تحقیقات داخلی سبب شده است تا بررسی و مقایسه بین متغیرهای تحقیق امکان‌پذیر نباشد. پیشنهاد می‌شود تاب‌آوری سالمندان با سایر متغیرهای تأثیرگذار دیگر بررسی و گزارش شود.

References

- [1] Rahimzadehsani M, Momtaz Y A, Foroughan M, Zanjari N. [The relationship between personality traits of older adults and elder abuse (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2023; 18(1):92-103. [DOI:10.32598/sija.2022.3436.1]
- [2] Rezaee R, Peyravi M, Jalali K, Avazzadeh S, Marzaleh MA. [Exploring the lived experiences of older adults in Iran during the covid-19 pandemic: A phenomenological study (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2023; 18(2):148-61. [DOI:10.32598/sija.2022.2023.4]
- [3] Finstad GL, Giorgi G, Lulli LG, Pandolfi C, Foti G, León-Perez JM, et al. Resilience, coping strategies and posttraumatic growth in the workplace following COVID-19: A narrative review on the positive aspects of trauma. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021; 18(18):9453. [DOI:10.3390/ijerph18189453] [PMID]
- [4] Bitarafan L, Kazemi M, Yousefi Afrashte M. [Relationship between styles of attachment to god and death anxiety resilience in the elderly (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2018; 12(4):446-57. [DOI:10.21859/sija.12.4.446]
- [5] Fontes AP, Neri AL. Coping strategies as indicators of resilience in elderly subjects: A methodological study. *Ciencia & Saude Coletiva*. 2019; 24(4):1265-76. [DOI:10.1590/1413-81232018244.05502017] [PMID]
- [6] Sazali MF, Zainol H, Ab Dulhamid H, Yetti AE. Urban green open space as a health resilience catalyst for the elderly. *Environment-Behaviour Proceedings Journal*. 2021; 6(16):317-22. [DOI:10.21834/ebpj.v6i16.2693]
- [7] Bakan AB, Arli SK, Yıldız M. Relationship between religious orientation and death anxiety in elderly individuals. *Journal of Religion and Health*. 2019; 58(6):2241-50. [DOI:10.1007/s10943-019-00917-4] [PMID]
- [8] Veiskarami H, Barzeghar Bafrooeii M, Yousefvand L. [The relationship between religious orientation and death anxiety in the elderly: The mediation role of aging perception and spiritual well-being (Persian)]. *Ageing Psychology*. 2018; 3(4):281-91. [Link]
- [9] Karami J, Moradi A, Hatamian P. [The effect of resilience, self-efficacy, and social support on job satisfaction among the employed, middle-aged and elderly (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing* 2017; 12(3):300-11. [DOI:10.21859/sija.12.3.300]
- [10] Atadokht A, Rahimi S, Valinejad S. [The role of health promoting lifestyle and religious orientation in predicting quality of life and death anxiety in elders (Persian)]. *Ageing Psychology*. 2018; 4(2):143-54. [Link]
- [11] Sohrabi M, Abedanzade R, Shetab Boushehri N, Parsaei S, Jahanbakhsh H. [The relationship between psychological well-being and mental toughness among elders: Mediator role of physical activity (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2017; 11(4):538-49. [DOI:10.21859/sija-1104538]
- [12] Niknam M, Boshkar F. [The effectiveness of group reminiscence on psychological hardiness and life expectancy of the elderly (Persian)]. *Ageing Psychology*. 2021; 7(4):361-75. [Link]
- [13] Roshannia S, Ghadampour E, rezaei N. [Measuring the effectiveness of group spirituality therapy on sleep quality and mental toughness in elderly subjects in Khorramabad (Persian)]. *Journal of Gerontology*. 2018; 3(3):31-9. [DOI:10.29252/joge.3.2.31]
- [14] Shirazi F, Jaber A, Zahedian Nasab N. [Effect of a technology-based exercise program on physical fitness and activities of daily living in the elderly with balance impairment: A clinical trial (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2023; 18(2):178-91. [DOI:10.32598/sija.2023.3448.1]
- [15] Gulia KK, Kumar VM. Sleep disorders in the elderly: A growing challenge. *Psychogeriatrics*. 2018; 18(3):155-65. [DOI:10.1111/psyg.12319] [PMID]
- [16] Iranagh JA, Mohammadi F, Salem Safi P, Ayoughi V, Sedghiani A, Razi S. [Non-pharmacological intervention to reduce sleep disturbance among elderly: A randomized controlled trial study (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2023; 18(2):162-77. [DOI:10.32598/sija.2022.3372.1]
- [17] Samani S, Jokar B, Sahragard N. [Effects of resilience on mental health and life satisfaction (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2007; 13(3):290-5. [Link]
- [18] Mansurnejad Z, Kajbaf M. [The relationship of religious orientation (intrinsic, extrinsic) and gender with death anxiety among students (Persian)]. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*. 2012; 2(1):55-64. [Link]
- [19] Zamirinejad S, Mortazavi F, Kamranian H, Ackabery S, Piltan M. Validity and reliability of Persian version of mental toughness questionnaire. *International Journal*. 2015; 2(2):714-23. [Link]
- [20] Abasi F, Kimiaei SA, Safariyan Tosi M, Abedi MR. [Psychometric properties of the Persian version of physical health questionnaire (Persian)]. *Research in Medicine*. 2017; 41(4):275-81. [Link]
- [21] Omidian M, Esmaeilpour Eshkaftaki M. [The prediction of students' social support based on components of social capital and psychological capital in corona epidemic (Persian)]. *Social Psychology Research*. 2020; 10(39):163-79. [DOI:10.22034/spr.2020.247618.1553]
- [22] Whitson HE, Duan-Porter W, Schmader KE, Morey MC, Cohen HJ, Colón-Emeric CS. Physical resilience in older adults: Systematic review and development of an emerging construct. *The Journals of Gerontology. Series A, Biological Sciences and Medical Sciences*. 2016; 71(4):489-95. [DOI:10.1093/gerona/glv202] [PMID]
- [23] Matsumoto N, Sugimoto T, Kuroda Y, Uchida K, Kishino Y, Arai H, et al. Psychological resilience among older Japanese adults with mild cognitive impairment during the covid-19 pandemic. *Frontiers in Psychiatry*. 2022; 13:898990. [DOI:10.3389/fpsy.2022.898990] [PMID]
- [24] Coelho-Júnior HJ, Calvani R, Panza F, Allegri RF, Picca A, Marzetti E, Alves VP. Religiosity/Spirituality and mental health in older adults: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *Frontiers in Medicine*. 2022; 9:877213. [DOI:10.3389/fmed.2022.877213] [PMID]

- [25] Mohammadi A, Abdollahi MH, Noury R, Hashemi Razini H, Shahgholian M. [Predicting psychological well-being of the elderly based on cognitive impairment and negative emotions mediated by coping self-efficacy and social support (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2023; 17(4):536-55. [\[Link\]](#)
- [26] Gijzel SMW, Whitson HE, van de Leemput IA, Scheffer M, van Asselt D, Rector JL, et al. Resilience in clinical care: Getting a grip on the recovery potential of older adults. *Journal of American Geriatric Society*. 2019; 67(12):2650-7. [\[DOI:10.1111/jgs.16149\]](#) [\[PMID\]](#)
- [27] Casagrande M, Forte G, Favieri F, Corbo I. Sleep quality and aging: A Systematic review on healthy older people, mild cognitive impairment and Alzheimer's Disease. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022; 19(14):8457. [\[DOI:10.3390/ijerph19148457\]](#) [\[PMID\]](#)

This Page Intentionally Left Blank